

راهکارها و آثار اقتدار مرد در خانواده

فاطمه جلالی^۱

چکیده

اقتدار یکی از ویژگی‌های فطری و ذاتی مرد و سرشت مرد خواهان توجه و تامین آن از سوی خویش و دیگران خصوصاً همسرش است. صفاتی مانند غرور، قدرتمندی از ویژگی‌های مردانه است که با بکارگیری در زندگی آثاری مانند آرامش و استحکام خانواده در پی خواهد داشت. البته اگر اقتدار مرد مورد توجه قرار نگیرد، خود کم بینی، عدم توجه به نیاز همسر و فرزندان، پرخاشگری و عصبانیت از پیامدهای آن خواهد بود. آنچه که محل بحث است آن است که برخی از بانوان از روش‌های حفظ اقتدار مرد آگاه نبوده و نسبت به این روش‌ها و تاثیر آن در زندگی غفلت می‌ورزند و همین امر سبب بروز مشکلات در خانواده و حتی جدایی و طلاق زوجین می‌گردد لذا پژوهش درباره روش‌های بانوان برای حفظ اقتدار مرد ضروریست. از این رو ضرورت ایجاب کرده تا با جمع‌آوری کتابخانه‌ای اطلاعات و پردازش توصیفی آن به روش‌های بانوان برای حفظ اقتدار مرد پرداخته شود و روش‌های کلامی حفظ اقتدار مرد همچون اظهار عبارات محبت آمیز، تشکر و قدردانی، دلجویی و دلداری همسر و روش‌های غیرکلامی حفظ اقتدار مرد همچون اطاعت از شوهر، احترام همسر، استقبال و بدرقه از همسر و تواضع و فروتنی مورد بررسی قرار گرفته است.

کلیدواژه‌ها: آموزه های دین، اقتدار، راهکار، مرد.

¹. طلبه سطح دو حوزه علمیه

مقدمه

اقتدار از خصوصیات فطری مردان، به معنای مسئولیت‌پذیری، قاطعیت منطقی و فداکاری است. خدا در نظام تکوین، اقتدار و امنیتی که لازمه حمایت مرد از همسرش است را در وی نهادینه کرده است و برای ظهور و حفظ آن در کانون خانواده، تذکراتی به اطرافیان خصوصاً همسر داده است. اقتدار مرد همچون ستونی است که اگر شکسته شود خانواده به هم ریخته می‌شود و اگر حفظ شود خوشبختی زن تامین خواهد شد. پس مهمترین وظیفه هر زنی حفظ اقتدار مرد است که در پی آن، آرامش را در خانواده تضمین می‌شود. حفظ اقتدار مرد زمانی میسر است که بانوان از روش و اصول آن آگاه باشند. بنابراین بررسی روش های حفظ اقتدار مرد جهت آگاهی بانوان از این عمل نیکو و پیاده سازی آن در زندگی امری لازم و ضروری است و نبود پژوهشی جامع در این باره بر ضرورت موضوع می افزاید؛ اگرچه آثار مشابهی در این زمینه وجود دارد که در زیر چند مورد آنها ذکر شده است از جمله:

1- سالار فروزان و همکارانش مقاله ای با عنوان اقتدار گرایی از نظر فرهنگ عامه در سال 1390 نوشته اند. در این مقاله تنها به بیان مباحث کلی پیرامون اقتدار گرایی پرداخته شده است در حالی که در مقاله ی حاضر روش های حفظ اقتدار مرد مورد بررسی قرار گرفته است.

2- سعید آقا خانی نوید پایان نامه ای با عنوان (مطالعه تجربه زیسته از اقتدار مردان و اعمال خشونت در خانواده (مورد مطالعه: شهر همدان) در سال 1397 در دانشگاه خوارزمی) دفاع کرده اند. در این پایان نامه به روش میدانی به بررسی عدم حفظ اقتدار مرد و پرخاشگری وی پرداخته شده در حالی که در مقاله حاضر با روش کتابخانه‌ای روش حفظ اقتدار مرد مورد بررسی قرار گرفته است.

3- حاجیه پاکروان پایان نامه ای را با عنوان بررسی (تغییر اقتدار زنان در خانواده با توجه به شکاف نسلی در سال 1388)تالیف نموده اند .

در این پایان نامه به اقتدار زن پرداخته شده و در مورد راهکارهای حفظ اقتدار مرد سخنی به میان نیامده است که وجه تمایز با مقاله حاضر است.

معاونت تهذیب و تربیت حوزه‌های علمیه کتابی را با عنوان (مهر و اقتدار در خانواده در سال 1401) منتشر کرده اند . در این اثر نیز به روش های حفظ اقتدار مرد پرداخته نشده است.

مطالعه انجام شده نشان میدهد در هیچ یک از آثار فوق و سایر آثار موجود به روش های حفظ اقتدار مرد اشاره نشده لذا پژوهش حاضر اثری متمایز به شمار می آید.

۱. مفهوم شناسی

مفاهیم اقتدار و مرد تعاریفی دارند که در لغت و اصطلاح به شرح زیر می باشند:

1-1) اقتدار

اقتدار در لغت: به معنای توانایی و قدرت است.^۱ در مجمع البحرین به معنای تمکن و تسلط بر کسی یا چیزی به کار می رود و بعضی دیگر آن را به معنی غنا و ثروت گرفته اند.^۲

اقتدار در اصطلاح: مفهوم «اقتدار یا آمریت با «مشروعیت» عجین و همنشین می گردد، به طوری که تمامی اعتبار و هویت خود را از آن می گیرد . اقتدار با نوعی ارج و شکوه و به طور دقیق تر با یک اعتماد و اتکال شخصی یا جمعی به کسی که اقتدار به او نسبت داده شده، همراه است. لذا اقتدار چیزی نیست که شخص یا نهادی آن را فی نفسه و با استقلال داشته باشد، بلکه معنایی است که در ربط با دیگران و در طی یک فرایند اجتماعی پدید می آید و اشاره به نوعی شناسایی و اقرار به صلاحیت ها و کفایت هایی دارد که نزد دیگران آشکار گردیده است.^۳

¹ .معین، فرهنگ نامه، ج ۲، ص ۴۵۶۵.

² . طریحی، مجمع البحرین، ج ۴، ص ۵۴۳۲.

³ . شجاعی زند، اقتدار در اسلام، ص 207.

۲. راهکارهای کلامی حفظ اقتدار مرد در خانواده

مهمترین راهکارهای حفظ اقتدار مرد در خانواده عبارتند از:

1-2- اظهار عبارات محبت آمیز و اقتدار آمیز

یکی از مهمترین راهکارهای حفظ اقتدار مرد در خانواده، اظهار عبارات محبت آمیز و اقتدار آمیز می باشد.

شنیدن کلمات محبت آمیز جزء ضروریات زندگی موفق زناشویی است. نیاز متقابل زن و شوهر به اظهار محبت در مقابل یکدیگر باید به بهترین نحو پاسخ داده شود. زن به طور متقابل باید به همسر خویش اظهار محبت کند .

همسر را باید با نامی که دوست دارد صدا زد که جلوی نامحرم یا کسانی که سبب بیان می شود از نام کوچک استفاده نشود^۴. خوب است در اول نام همسر عزیز دلم، جانم، دلبرم، آقا جان و غیره استفاده کرد که باعث ایجاد محبت در دل می شود و نیکو صدا زدن باعث تداوم صلح و آشتی و جلوگیری از جدایی و مهر و محبت می شود^۵.

زوجین باید به یکدیگر بگویند: دوستت دارم محبت را به هم ثابت کنند و عشق و محبت را به یکدیگر ابراز کنند.

به آیه و چند حدیث درباره اظهار محبت همسران به یکدیگر در زیر اشاره می شود:

۴. حقیقی فر، جمال زاده، خانواده اخلاق و سبک زندگی، ج ۴، ص ۱۱۲.

۵. خدامیاری، همسر دوست داشتنی، ص ۵۵.

خداوند در قرآن می فرماید: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ؟» و از نشانه‌های او این که همسرانی از جنس خودتان برای شما آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید، و در میانتان مودت و رحمت قرار داد، در این نشانه‌هایی است برای گروهی که تفکر می‌کنند!.

در روابط عاشقانه، کلمات می‌توانند معجزه کنند. یک جمله عاشقانه می‌تواند روز مرد را بسازد، و یک جمله هدایت کننده می‌تواند به او کمک کند تا در سخت ترین شرایط هم امیدش را از دست ندهد. پس مردان به شنیدن کلمات محبت آمیز و حمایت همسرشان نیاز دارند. امام علی (علیه السلام) می‌فرماید: «فَدَارَهَا عَلَى كُلِّ حَالٍ وَ أَحْسَنِ الصُّحْبَةَ لَهَا فَيَصْفُوَ عَيْشَكَ»؛ به هر حال با وی مدارا کن (در هر حال با وی مدارا کن) و به نیکی مصاحبت نما تا زندگی تو با صفا گردد.

طبق موارد مذکور اظهار محبت به همسر و خوش رفتاری با وی موجب صفای زندگی می‌شود. مرد با ویژگی مودت و محبت و رحمت برای همسرش، آرامش زندگی اش را فراهم می‌آورد که این یکی از بزرگترین مواهب الهی محسوب می‌شود. این آرامش از این جا ناشی می‌شود که این دو جنس مکمل یکدیگر و مایه شکوفایی و نشاط و پرورش یکدیگر می‌باشند.

بنابراین زوحین باید در ابراز محبت به یکدیگر کوتاهی ننمایند که این اظهار محبت مرد به همسرش موجب اقتدار وی در خانواده می‌شود.

2-2- تشر و قدرتدانی

یکی از مهمترین راهکارهای حفظ اقتدار مرد در خانواده تشکر و قدرتدانی است زمانی که مرد در خانواده می‌بیند که خدمات وی مورد توجه اعضای خانواده قرار گرفته و نسبت به آن بی‌اعتنا نیستند خستگی از تن او خارج می‌شود، و برای فعالیت‌های بعدی آماده میشود.

⁶. روم: ۲۱.

⁷. حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰.

هر زن و مردی باید عشق و محبت را وارد زندگی خودش کند و یاد بگیرد که متواضع و فروتن باشد و مطمئن باشند که اگر از یکدیگر عذر خواهی نمایند، مشکلی پیش نمی‌آید. در واقع با این کار متوجه می‌شوند که برای هم ارزشمند هستند و این بزرگترین هدیه است که می‌توانند به یکدیگر تقدیم نمایند.

بنابراین زن و مرد باید در مشکلاتشان از یکدیگر در گذرند و مخصوصاً خانم‌ها که غرور مرد جریحه دار نشود.

نتیجه

مهمترین وظیفه هر زن شوهرداری است که در روایات و آیات بر آن تاکید شده است. شوهرداری اگر به نحو مطلوب صورت گیرد، سبب حفظ اقتدار مرد می‌گردد. حفظ اقتدار مرد دارای اصول و روشی است که برخی از بانوان از آن آگاه نیستند و همین امر ممکن است موجب می‌شود که انجام وظایف به نحو احسن صورت نپذیرد، لذا بررسی راهکارهای ایجاد و حفظ اقتدار مرد از اهمیت برخوردار است که در پژوهش به آن پرداخته شد و نتایج حاصل شده است که به شرح زیر است:

حفظ اقتدار مرد توسط بانوان به دو روش کلامی و غیرکلامی صورت می‌پذیرد. مهم‌ترین روش کلامی حفظ اقتدار مرد توسط بانوان می‌توان به مواردی از قبیل اظهار محبت به همسر اشاره کرد و همچنین بانوان باید در زندگی خود از زحمات همسر تشکر کنند که نوعی حفظ اقتدار مرد به شمار می‌آید و دلداری دادن همسر در مسائل زندگی نیز از مصادیق همسرداری مطلوب و روش‌های حفظ اقتدار است.

بانوان برای همسرداری مطلوب علاوه بر روش‌های کلامی باید به اسلوب و روش‌های غیر کلامی نیز تمسک جویند

به طور مثال باید در انجام وظایف زناشویی از همسر خود اطاعت کنند و احترام همسر خود را در هر حال و شرایطی نگه دارند، هنگام ورود و خروج همسر به استقبال و بدرقه او روند و در امور زندگی فروتن و متواضع باشند.

موارد فوق نتایجی است که در این تحقیق حاصل شد.

*قرآن

- 1) امینی، ابراهیم، آیین همسرمداری و اخلاق خانواده، تهران : انتشارات اسلامی، 1389 ش.
- 2) بابایی ، علی، نقش عجیب مذهب در ایجاد آرامش همسران، اصفهان: دارالخوین، ۱۳۹۵ ه. ش.
- 3) پوریزدی، رحمت الله، اسدالله طوسی، دوستت دارم همسر عزیزم، قم: قدس، ۱۳۹۹ ه. ش.
- 4) جعفری نژاد، کامران، همکاران، مشاوره و روانشناسی خانواده، تهران: اندیشه ماندگار، چاپ پنجم، ۱۳۹۹ ه. ش.
- 5) حریری، محمد یوسف، فرهنگ اصطلاحات قرآنی، قم، هجرت، 1384 ه. ش.
- 6) حسینی نیا، اقبال، اخلاق زندگی، قم: دفتر عقل، ۱۳۸۸ ه. ش.

- 7) حقیقی فر، مهدی، علمیه جمال زاده، **خانواده اخلاق و سبک زندگی**، بی جا: اندیشه ماندگار، چاپ پنجم، ۱۳۹۹ ه. ش
- 8) خدامیاری، مهدی، **همسر دوست داشتنی**، قم: وثوق، ۱۳۹۱ ه. ش.
- 9) دهخدا، علی اکبر، **لغت نامه**، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۲ ه. ش.
- 10) رجایی، محمد رضا، **راز خوشبختی زن و مرد**، اصفهان: مرغ سلیمان، ۱۳۹۱ ه. ش.
- 11) عبدلی، سجاد، **آثار قدرت بخشش در زندگی**، بی جا: بی نا، ۱۳۹۹ ه. ش.
- 12) قرائتی، محسن، **تفسیر نور**، تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، چاپ یازدهم، ۱۳۸۳ ه. ش.
- 13) هاشمی، زهرا، **حضرت خدیجه و همسران پیامبر**، بی جا: بی نا، ۱۳۹۵ ه. ش

منابع عربی

- 14) ابن منظور، محمد بن مکرم، **لسان العرب**، بیروت: دار الفكر للطباعة و النشر و التوزیع، ۱۳۶۹ ه. ش.
- 15) پاینده، ابوالقاسم، **نهج الفصاحه**، تهران: دنیای دانش، چاپ چهارم، ۱۳۸۲ ه. ش.
- 16) ترمذی، محمد بن عیسی، **سنن الترمذی**، مصر: دار الحدیث، ۱۴۱۹ ه. ق.
- 17) تمیمی امدی، عبدالواحد، **غررالحکم و دررالکم**، قم: دارالکتاب الاسلامی، چاپ دوم، ۱۴۱۰ ه. ق.

- (18) جوهری، اسماعیل بن حماد، **الصحاح**، بیروت: دار العلم للملایین، ۱۴۰۴هـ.
ق.
- (19) حرعاملی، محمد بن حسن، **وسائل الشیعه**، قم: آل البيت عليه السلام، ۱۴۲۴هـ.ق.
- (20) راغب اصفهانی، حسین بن محمد، **مفردات**، بیروت: دار الشامیة، ۱۴۱۲هـ.ق.
- (21) طریحی، فخرالدین بن محمدعلی، **مجمع البحرین**، تهران: مکتبه المرتضویه، چاپ سوم، ۱۳۷۵هـ.ش.
- (22) فراهیدی، خلیل بن احمد، **ترتیب العین**، قم: مؤسسه دار الهجرة، ۱۴۰۹هـ.
ق.
- (23) کلینی، محمد بن یعقوب، **اصول کافی**، تهران: دار الکتب الاسلامیه، چاپ چهارم، ۱۴۰۷هـ.ق.
- (24) مجلسی، محمدباقر، **بحار الانوار الجامعه لدرر اخبار الائمه الاطهار**، بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۳هـ.ش.
- (25) محمدی ری شهری، محمد، **میزان الحکمه**، قم: مکتب الاعلام الاسلامی، ۱۳۶۷هـ.ش.
- (26) مصطفوی. حسن. **التحقیق**، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۴هـ.ش.
- (27) نوری طبرسی، میرزا حسین، **مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل**، قم: آل البيت، ۱۴۰۸هـ.ق.

مقالات

(28) باقری نژاد، مریم، جهانتاب، طیبه، همسرمداری مطلوب با تاکید بر سیره

ی حضرت خدیجه (سلام الله علیها)، همایش ملی بانوی هزاره اسلام، 1400

(29) صالحی، غلامرضا، همسرمداری مطلوب؛ راه کارها و آسیب‌ها، نشریه

معرفت 1385